



## LAPSI VAPAUTTI LUOVUUTENI

Jyrki Heikkinen

© Jyrki Heikkinen

### Ville Hänninen

JYRKI HEIKKINEN PITI 15 VUODEN TAUON SARJAKUVISTA JA PALASI UUDISTUNEENA. HÄNEN SARJAKUVISSAAN TODELLISUUS JA UNI SEKOITTUVAT JÄNNITTÄVÄLLÄ TAVALLA. TUOREIN ESIMERKKI ON KESÄLLÄ ILMESTYNYT AUTUAAT-OMAKUSTANNE.

Siinä on jotain jyrkiheikkismäistä, että etsin hänen haastattelunsa muistiinpanoja alun neljättä viikkoa. Ne eivät tuntuneet olevan missään loogisessa paikassa. Aivan kuin ne olisivat paenneet paikasta toiseen etsijän myötä.

Aloin jo hätääntyä. Ja sitten eräänä iltana vain näin paperikasan – siellä, mistä sitä viikkoja aikaisemmin hain.

Jyrki Heikkisen sarjakuvat jättävät samalla tavalla ymyrkäiseksi. Unen loogikalla etenevät tarinat pakenevat lukkoonlyötyjä selityksiä ja tulkintoja. Jonain päivänä kokee ymmärtävänsä, mistä Heikkinen kertoo. Toisena päivänä se jää mysteeriksi.

Monet tunnistavat savonlinnalaisen Heikkisen jäljittelemättömät sarjakuvat, joita on ilmestynyt 1990-luvun puolivälistä lähtien milloin missäkin. Itse tekijä niiden takana on kuitenkin useimmille tuntematon hahmo. Heikkinen, 44, ei rieku alan tapahtumissa, eikä pidä muutenkaan messua itsestään. Kunhan tekee omaa juttuaan.

Heikkinen on itse asiassa piirtänyt sarjakuvia jo pitkään. Hän teki ensimmäiset julkaistut sarjakuvansa Oriveden opistossa 1979.

– Piirsin kaksi vuotta innoissani sarjakuvia esimerkiksi tuolloin maineikkaaseen Komposti-lehteen ja Seinäjoen sarjakuvaseuran Kannukseen. Sitten näin omat rajani piirtäjänä, ja ideat loppuivat.

Seurasi viidentoista vuoden tauko, jonka aikana Heikkinen eli tavallista elämää, valmistautuen tietämättään sarjakuvauransa toiseen vaiheeseen. Eri alojen hanttihommat ja pätkätyöt seurasivat toistaan.

Sarjakuvat olivat jo jääneet kauas nuoruuteen, kunnes Heikkinen yhtiäkkiä sai kipinän aloittaa uudestaan. Hänestä tuli isä.

– Kaikki lähti liikkeelle ensimmäisen lapseni syntymästä. Se vapautti omaan napaan tuijottamisesta ja antoi puhtia luoviin toimiini. Olin muuttui irtonaisemmaksi. En enää pinnistellyt, kunhan vain tein sarjakuvia arjen keskellä.

Heikkinen elää koti-isän kiireistä elämää, jossa ei työtunteja voi eikä kannatakaan laskea. Hänen päivänsä jakaantuvat kodinhoidon ja taiteen välillä. Kahdeksan-, neljä- ja kaksivuotiaat lapset teettävät paljon työtä, mutta antavatkin runsain mitoin.

– Onhan isyys tuonut monenlaista mukanaan, arkista kamppailua ja hilitöntä kaaosta. Meno on usein aika hektistä, puurokattilasta kakkoihin housussa. Koen kuitenkin tärkeänä, että voin olla lasteni kanssa kotona, kasvaa heidän mukanaan. Sitä paitsi siinä kiireen keskellä on mukavaa pysähtyä hetkeksi tekemään sarjakuvaa, puoleksi tunniksi silloin kun ehdin.

– Järjestyksen miehenä minua viihdyttää sarjakuvan ihastuttava täsmällisyys.

Tarinalle on mahdollista antaa jonkinlainen järjestys maailmassa, joka on muuten niin sekainen. Minusta elämäni eri puolet myös ruokkivat hedelmällisesti toisiaan. Saan ”kotiäidin” homimista energiaa ja ideoita sarjakuviini.

### Alitajunta ohjaa Heikkistä

Heikkisellä on yleensä useita tarinoita samanaikaisesti vireillä, maustumassa alitajunnassa. Sarjakuvat syntyvät kuitenkin varsin perinteisesti, lähtien liikkeelle käsikirjoituksesta ja edeten alusta loppuun ruutu kerrallaan.

© Jyrki Heikkinen



– Ikäni vaikuttaa tietysti sarjakuviini. Haluan kertoa ikäiseni ihmisen kertomuksia, siihen liittyvine tunnetiloineen ja kysymyksineen, Jyrki Heikkinen pohdiskelee.



© Jyrki Heikkinen

– Ensimmäinen on alkukuva, mikä sysää tarinan liikkeelle, milloin mihinkin suuntaan. Se voi olla peräisin unesta, esimerkiksi jonkinlainen tavattoman vahva tunnelmakuva, jonka puran valvetilassa visuaaliseen muotoon.

– Sen jälkeen alan työstiä hitaasti käsikirjoitusta, kohtaus kerrallaan. Alan miettiä tarinan kuvallista toteutusta käytännössä ympäristöä, luonnostelen ja hahmottelen. Lisään tavaraa perusrungon ympärille ja muuttelen hiukan.

Aikaisemmin Heikkinen pitäytyi varsin tiukasti alkuperäisessä käsikirjoituksessa.

– Nyt tapahtumat ja henkilöhahmot eivät enää suostu pysymään ajattelmissani uomissa. Tarina lähtee vetämään itseksensä. Olen onneksi oppinut joustamaan päättämistäni raameista ja katsomaan, mitä tapahtuu, hän hymähtää.

Heikkinen antaa muutenkin Olympoksen muusien kuljettaa varsin vapaasti viestejään tarinoijalle. Hänen kertomustensa ainekset ovat usein melko arkiset, mutta niissä on erikummallisia, suorastaan surrealistisia elementtejä. Mieleen tulevat ainakin Alpo Jaakola ja Kalervo Palsa, nuo toisia todellisuuksia etsivät mystikot.

– Alitajunnasta se kaikki tulee. Glömp 5:ssä ollut tarinani perustui tosi-tapahtumiin ja sijoittuu nuoruuteni maisemiin, Tampereen Pispalaan. Tunnelma teki siitä kuitenkin jotain aivan muuta kuin tavallista arkirealismia. Autuaat-omakustanteen Tukholman metro -

tarina puolestaan oli melko puhdas uni alusta loppuun.

– Haluan kuitenkin korostaa, että unia piirtäessäni en koskaan taltioi niitä sellaisenaan, vaan käytän niitä tarinointini pohjana. Unet tuovat tunnelman, mutta eivät määrää kokonaisuutta.

### Maailma painaa hahmot kumaraan

Heikkisen nuoruuden sarjakuvakokemuksista vahvimpiä olivat Fredin Filemonit.

– Niissä yhdistyy ainutlaatuisella tavalla fantasia ja tosi. 1970-luvun nuoresta tuntui käsittämättömältä, miten näin hurjaa kudelmaa voikaan sarjakuvamuodossa toteuttaa. Filemonin ideat olivat viljejä, täysin hervottomia.

Heikkisen sarjakuvien tunnelmaan vaikuttaa vahvasti myös hänen merkilisiin asentoihin taipuva henkilögalleriansa. Hänen ihmisensä tuntuvat ottavan maailman selkää edellä vastaan, kulkevan alituisen kumarassa.

– Hahmojeni päkkoon pienentyminen vuosien varrella on tehnyt niistä entistäkin fyysisempiä. Teen raskaita hahmoja, jotka maailman tuiverrus on painanut litanaksi. Samaa aikaa heidän ympärillään tapahtuu keveitä asioita. Tämä sisäinen ristiriita on ominainen monille sarjakuvilleni.

Heikkinen on tehnyt paljon 3-5 sivun tarinoita. Viime aikoina sarjakuvastujen pituus tuuntu kasvaneen. Esimerkiksi Heikkisen loppuvuodesta

© Jyrki Heikkinen



– Tein 1980-luvun alussa hyvin erilaista jälkeä. Rujo voisi olla hyvä sana. En tehnyt juttuihin edes taustoja, koska en keksinyt, mitä niissä voisi olla, Jyrki Heikkinen muistelee ensiäikeitään piirtäjänä, silminnähden huvittuneena.

ilmestyvään Laikkuun tekemä sarjakuva on toistakymmentä sivua pitkä.

– Haaveilen kyllä pitkän albumin tekemisestä, sillä se olisi eri tavalla haastavaa kuin nykyinen tarinointi. Tahtoisin kertoa pidemmin – en välttämättä laivemmin, mutta eri lailla. En kuitenkaan aio pakottaa juttujani väkisin siihen muottiin. Tulee, jos on tullakseen.



– Sanomalehtisarjakuvien tekijänä en osaa itseäni kuvitella. Se ei ole minun tieni. En kykene ajattelemaan striippien vaatimalla tavalla, Jyrki Heikkinen toteaa.

### Matkalla olemassaolon keskuskehille

Heikkiseltä on juuri ilmestynyt runokokoelma U pui uje mui. Hän kävi runojen kanssa läpi samanlaisen prosessin kuin sarjakuvien kanssa. Kirjoittaminen jäi viideksitoista vuodeksi, viritän uudestaan 1990-luvun lopussa.

– Runot ovat viimeisten kuuden vuoden ajalta. Aloin tehdä niitä uudestaan samaan aikaan kuin sarjakuviakin. Niissä on tiettyä taaksepäin katsomista. Pohdin, mistä olen tullut ja minne menossa, itseironisestikin, Heikkinen kuvaa toista kokoelmaansa.

U pui uje mui on merkittävä nimi juontaa juurensa Astrid Lindgrenin kirjasta Peppi aikoo merille.

– Peppi on lähössä Huvikumusta ja piristääkseen Tommia ja Annikkaa hän

kertoo tarinan uunintekijästä. Kalkutassa uunintekijän piti sanoa Pepille: "Hyvästi, kiltti Peppi, onnellista matkaa ja kiitos tästä ajasta." Uunintekijä oli kuitenkin ollut liian pitkään puhumatta ja hänen kielensä oli kuivunut suuhun. Sieltä tulivat vain sanat: "u pui uje mui", Heikkien selittää.

Hän näkee runojensa ja sarjakuviansa välillä paljon yhtäläisyyksiä.

– Runoilleni on ominaista tarinalisuus ja visuaalisuus. Niissä on paljon samoja teemoja ja ajatuksia. Kaksi eri ilmaisumuotoa myös ruokkivat toisiaan. Kun kesätäun jälkeen aloin kirjoittaa ja piirtää, huomasin, miten selvästi runot ja sarjakuvat stimuloivat toisiaan, välillä suoranaisesti keskustellen keskenään.

– Suon sarjakuvissa itselleni enemmän vapauksia kuin runossa. Heilahdella romantiikkaan ja melodraamaan ja joskus pateettista pullisteluakin, kun taas runossa täytyy otteen olla tiukempi, keskittympi. Turha lavertelu pitää karsia

pois. Kenties sarjakuva toimi minulle venttiilinä, jonka kautta saan rönsytäkini.

Mikä runoa ja sarjakuvaa siten voisi yhdistää ilmaisumuotona, paitsi että molemmat ovat viimeisen 20 vuoden aikana kulkeneet yhä jämerämmin askelin kohti omaelämäkerrallisuutta ja paikallisuutta?

– Sarjakuva voi olla tekijälleen ja lukijalleen maailmanselitystä, kaiken olevaisen järjestämistä. Runoudessa on kyse samasta, olemassaolon keskuskehille menemisestä. Molemmissa on myös tärkeää äänen lausumattoman läsnäolo, joka on parhaimmillaan huikaiseva seikkailu ja leikki, Heikkien sanaillee.

– Varsinkin uudemmassa sarjakuvassa arvostan sen notkeutta ja elävyyttä. Monet nykytekijät kykenevät kepeästi liikkumaan mahdollisissa maailmoissa, kuten runoilijat. Jenni Ropen Monday esimerkiksi on juuri sellainen sarjakuva, jonka haluaisin tehdä – ilmava ja vapaa turhasta painolastista. ■

© Jyrki Heikkinen

## JOITA TUULI



## LAKKAAMATTA AJAA



### Jyrki Heikkinen: Autuaat

Haapavedentie 23 B 27,  
57170 Savonlinna

Jyrki Heikkinen on havainnoitsija ja sivustakatsoja, jolla on vakavan sanomisen pakko. Välillä hän kertoo tuokiokuvansa absurdin kautta hillittömänä koheluksena, välillä taas sanat putoilevat verkaan tynnyrin pohjalle mietittyinä ja punnittuina kuin Daavidin psalmeissa tai T.S. Eliotilla. Kaiken takana näen tietoni pienuuden, ja ihmisen katoavaisuuden, ja minulle tulee sama olo kuin maiseman edessä tai öisellä pihalla taivaalle katsoessa ja tähtiä laskiessa.

Nuhjuiset kesäteatterikulissit, joihin Heikkinen tarinansa sijoittaa, hämmentävät minua pitkään. Tekijän tuotantoa seuratessa niihin on tottunut, ja jäljelle jää pyrkimys elämää suurempien kokemusten jakamiseen, kaikessa vaikeaselkoisuudessaankin. Jos oikein ymmärtän?

Liian helposti nämä eivät nimittäin aukea, enkä jokaista Heikkien teosta kuvittelekaan ymmärtäväni, mutta parhaimmillaan näistä tulee hyvä ja nöyrä olo. Kuten nyt.

Kivi Larmola

## Jyrki Heikkinen

s. 1958 Kemissä

### Lehdet:

1998 Ihan Tavallinen Kirjasto-uni  
(Savonlinnan kaupunginkirjasto)

1999 Tsirnam bai (Suuri Kurpitsa)

2000 Arjen vartijat (omakustanne)

2001 Aamulla varhain ja muita

Jyrki Heikkien sarjakuvia  
(omakustanne)

2002 Autuaat (omakustanne)

### Yksittäisiä tarinoita lehdissä ja antologioissa:

1979 Oriveden Opisto 4/79

1980 Oriveden Opisto 2/80,  
Komposti 9/80, 10/80 ja 12/80

1981 Komposti 1/81, Kannus 7

1997 Sarjari 46

1998 Napa 2, Glömp 2, Suuri Kurpitsa  
1999 -albumi

1999 Napa 3, Glömp 3, Lifti-albumi  
(Kemin sarjakuvakeskus),  
Maailmankaupparehti Extra 2,  
Sirkkeli 3, Itä-Savo 23.11.,  
Vacuum 10

2000 Ilta-Sanomien toukokuun koti-  
mainen sarjakuva, Pieni seikkai-  
lukirja 2, Automaattisarjakuva,  
Pole 4, Sarjari 53, Lasse Gronk 3,  
Maailmankaupparehti 4/00

2001 Maailmankaupparehti 1/01 ja  
3/01, Maailmankaupparehti  
Extra 2, Pole 5, Glömp 4, Laikku  
01, Kettu tyttö, Karelikummaa-  
albumi (Jouko'n sarjakuva-  
seura)

2002 Glömp 5, Sirkkeli 5

### Runot:

1984 Riemupolitiikan hautajaiset  
(Karisto)

2002 U pui uje mui (Otava)